

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1. α. 1-Λ, 2-Σ, 3-Σ, 4-Λ, 5-Σ

- β.** 1.: «ἔλαθεν αὐτόν καταναλώσας τὰς δυνάμεις»
2.: «ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν»
3. «Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἄνθρωπῳ εὕροι»
4. «Τῷ δὲ Προμηθεῖ ... εἰσελθεῖν»
5. «ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἄνθρωπῳ τοῦ βίου γίνεταί»

B1. Η αντιστροφή των ρόλων των δύο Τιτάνων, του Προμηθέα και του Επιμηθέα, όσον αφορά στον εφοδιασμό των έμβιων όντων με τις απαραίτητες για την επιβίωσή τους ιδιότητες, εξυπηρετεί άριστα την οικονομία του μύθου, καθώς ο Επιμηθέας εκφράζει τη φάση της βιολογικής συγκρότησης των όντων, ενώ ο Προμηθέας τη φάση κατά την οποία ο άνθρωπος διαφοροποιείται ως είδος από τους άλλους ζωικούς οργανισμούς, έχοντας την ιδιότητα του έλλογου όντος. Παρά το γεγονός όμως ότι κατά τη διαδικασία διανομής των εφοδίων στα ζώα, οι ιδιότητες μοιράστηκαν από τον Επιμηθέα έτσι ώστε μία αδυναμία να αναπληρώνεται από μία ικανότητα με σκοπό να εξασφαλιστούν η προστασία και διαίωνηση του κάθε είδους, καθώς και η ισορροπία του οικοσυστήματος (μέσα από την εξισορρόπηση των αντίρροπων δυνάμεων που λειτουργούν στο εσωτερικό του) δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την κατάσταση της φυσικής αδυναμίας στην οποία βρέθηκε ο άνθρωπος. Αυτό αποδίδεται στην απρονοησία του Επιμηθέα, η οποία ήταν αποτέλεσμα της πνευματικής του κατωτερότητας, γεγονός που φαίνεται με τη χρήση σχήματος λιτότητας «**οὐ πάνυ τι** σοφός ὢν ὁ Ἐπιμηθεύς» και με τη χρήση της κατηγορηματικής μετοχής «ἔλαθεν αὐτόν **καταναλώσας** τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα». Ενώ, λοιπόν, ο Επιμηθέας είχε δώσει με φροντίδα και σοφία όλα τα απαραίτητα εφόδια στα ζώα, στο τέλος της μοιρασιάς διαπίστωσε ότι βρισκόταν σε αδιέξοδο («ἠπόρει ὃ τι χρῆσαιτο»), γιατί τα εφόδια εξαντλήθηκαν και ο άνθρωπος έμεινε ακόσμητος. Ήταν δηλαδή σε θέση να επινοήσει μέσα για την επιβίωση των άλλων θνητῶν όντων, δεν ήταν όμως προνοητικός για τον άνθρωπο. Αξιοσημείωτο είναι το πολυσύνδετο σχήμα μέσω του οποίου καταδεικνύονται οι ελλείψεις του ανθρώπου σε σχέση με τα άλλα έμβια όντα: «γυμνόν **τε καὶ** ἀνυπόδητον **καὶ** ἄστρωτον **καὶ** ἄοπλον», καθώς και η τριπλή επανάληψη της απορίας στο κείμενο: «ἠπόρει», «ἀποροῦντι», «ἀπορία». Την ανεπάρκεια τελικά του Επιμηθέα να επιτελέσει ικανοποιητικά το έργο του μέχρι τέλους αποδεικνύει και η ετυμολογία του ονόματος του. Είναι αυτός που όπως δηλώνει το όνομά του (σύνθετο από τις λέξεις ἐπί + μῆδος) σκέφτεται μετά την εκτέλεση μιας ενέργειας και βρίσκεται αντιμέτωπος με τις συνέπειές της. Θα μπορούσαμε, λοιπόν, να τον χαρακτηρίσουμε αστόχαστο, απερίσκεπτο, επιπόλαιο, παρορμητικό.

B2. Όταν ο Προμηθέας αντιλήφθηκε το αδιέξοδο στο οποίο κατέληξε το έργο του Επιμηθέα, αποφασίζει να μπει κρυφά στο εργαστήρι της Αθηνάς και του Ηφαίστου και να κλέψει την «έντεχνον σοφίαν» και τη φωτιά που θα βοηθούσαν τον άνθρωπο στην επιβίωση και εξέλιξή του. Πρόκειται για τη σοφία που εμπεριέχει την τέχνη, τη σοφία που συμπορεύεται με την τέχνη, τις τεχνικές γνώσεις. Αρχικά η έννοια της σοφίας έχει κυρίως να κάνει με τη δεξιότητα και την εμπειρία σε κάποια τέχνη, την αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη μεταλλουργία, την ιατρική, κ.τ.λ. Ο προσδιορισμός «έντεχνος» επιτρέπει εδώ στον

Πρωταγόρα να διευκρινίσει, επομένως, πως αυτού του είδους τη σοφία εννοεί και όχι αυτή που συνδέουμε με τη γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία, δηλαδή τις θεωρητικές γνώσεις.

Ο Προμηθέας αρχικά επεδίωκε να δώσει στον άνθρωπο την πολιτική τέχνη, το υψηλότερο και καλύτερο δώρο, φυλαγμένο από τον ίδιο τον Δία, εντούτοις δεν είχε χρόνο και με την πράξη κλοπής περιορίστηκε στο δώρο της τεχνογνωσίας, ευεργετικό βέβαια, αλλά κατώτερο («Τὴν μὲν οὖν ... δίδωσιν ἀνθρώπων»). Γίνεται σαφές ότι η πολιτική τέχνη είναι ανώτερη κατάκτηση, η οποία στον μύθο χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι των ανθρώπων, και αποτελεί στοιχείο εξουσίας του Δία απέναντι στους άλλους θεούς και τον κόσμο. Η παρουσίασή τους ως δώρων των θεών και όχι ως ανακαλύψεων του ανθρώπου μπορεί να θεωρηθεί και ως ένδειξη σεβασμού προς αυτούς και προσπάθεια αποφυγής ύβρης εκ μέρους των ανθρώπων. Έτσι, η αναφορά του Πρωταγόρα στην Αθηνά και τον Ήφαιστο και στο εργαστήρι τους συνιστά και έναν σαφή υπαινιγμό οργάνωσης της θεϊκής κοινότητας στη βάση ενός «καταμερισμού των εργασιών», όπου ο Δίας κατέχει την ύψιστη πολιτική τέχνη, ενώ η Αθηνά και ο Ήφαιστος καταγίνονται με τέχνες συνδεδεμένες με την αντιμετώπιση των καθημερινών αναγκών επιβίωσης, την πρακτική επινοητικότητα και την κατασκευαστική ικανότητα. Άλλωστε οι φύλακες του Δία, η Βία και το Κράτος είναι τα όργανα της εξουσίας του Δία («πρὸς δὲ καὶ ... φοβεραὶ ἦσαν»). Στον μύθο του Πρωταγόρα συμβολίζουν τη δυσκολία και τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους να αποκτήσει την πολιτική τέχνη, τις γνώσεις δηλαδή για την οργάνωση κοινωνιών και για την ανάπτυξη πνευματικού πολιτισμού. Έμμεσα προβάλλει την αξία και τη σημασία της τέχνης που υπόσχεται ότι διδάσκει στους νέους της Αθήνας.

B3. 1 - Σ, 2 - Σ, 3 - Λ, 4 - Σ, 5 - Λ

B4. εἰμαρμένη: μερίδιο
ἐξιέναι: εισιτήριο
ἔσχε: σχήμα κλέπτει:
κλειψύδρα
λαθών: λήθη

B5. Σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα, ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ευεργέτης για το ανθρώπινο γένος. Αντιλαμβάνεται την απειροσκεψία του Επιμηθέα όσον αφορά στη διανομή των αγαθών, καθώς άφησε τον άνθρωπο εκτεθειμένο, σε αντίθεση με τα άλλα έμβια όντα («ὄρᾱ τὰ μὲν ... ἄοπλον»). Προβάλλεται συνετός και με φιλόφρονα αισθήματα, καθώς αγωνιά να βρει έναν τρόπο για να αποκαταστήσει την αδικία εις βάρος του ανθρώπου («Ἀπορία οὖν σχόμενος ... εὔρο»). Συνεπώς, οδηγείται στην κλοπή της «ἐντέχνου σοφίας» και της «ἐμπύρου τέχνης» από το εργαστήρι της Αθηνάς και του Ήφαιστου («κλέπτει ... ἀνθρώπων»). Η κλοπή δεν κρίνεται ως παράβαση ηθικής φύσεως που δεν έπρεπε να γίνει, αλλά ως ευρηματική πράξη του Προμηθέα-ανθρώπου που υπαγορεύεται από την ίδια την αρχή της αναπλήρωσης στη φύση, η οποία κατηύθυνε και τη μοιρασιά του Επιμηθέα. Τα «δώρα» αναπληρώνουν τη φυσική αδυναμία του ανθρώπου στον κόσμο. Η κατ' αναγκαιότητα, λοιπόν, παράβαση έχει πρακτικό αντίκρισμα στον άνθρωπο, καθώς η τεχνική και η γνώση της τέχνης της φωτιάς επιτρέπουν στον άνθρωπο να επινοεί τα προς το ζην και να εφαρμόζει πρακτικά τις επινοήσεις του. Ο άνθρωπος είναι σε θέση με τις δύο αυτές κατακτήσεις να μετασχηματίζει τους σχεδιασμούς και τις επινοήσεις του σε πρακτικό πρόγραμμα ζωής.

Από την άλλη, στον Αισχύλο παρουσιάζεται ο ίδιος ο Προμηθέας να υπερασπίζεται τον εαυτό του για την πράξη της κλοπής, απαριθμώντας τις ευεργεσίες που έκανε για το

ανθρώπινο γένος. Διατείνεται ότι τους έχει διδάξει πολλές τέχνες, όπως την ιατρική και την φαρμακευτική («όσοι πέφτανε άρρωστοι ... αρρώστιες»), τη μαντική («Και τα πολυάριθμα ... δρόμου») και τη μεταλλοτεχνία («Να το έργο μου ... χρυσάφι»). Δηλαδή, στον «Προμηθέα Δεσμώτη» στο επίκεντρο βρίσκεται ο Τιτάνας και στόχος είναι να παρατεθούν τα επιτεύγματα του ανθρώπου από τον ίδιο τον Προμηθέα για να εξάρει πόσο σημαντική ήταν η παρέμβασή του («ποιος άλλος ... από μένα»). Συνεπώς παρουσιάζεται σαν κατηγορούμενος για την παράβαση του νόμου του Δία και προσπαθεί να δικαιολογήσει την πράξη του, καθώς η προαίρεση του ήταν αγαθή. Όμως, η στάση του είναι κάπως αλαζονική και υπεροπτική, επειδή υποστηρίζει ότι χάρη σε αυτόν οι άνθρωποι απέκτησαν τέτοια δώρα.

Είναι φανερό ότι Αισχύλος εστιάζει στο πρόσωπο του Τιτάνα και η προσέγγισή του είναι κατά κάποιο τρόπο θεοκεντρική, σε αντίθεση με τον Πρωταγόρα, ο οποίος επικεντρώνεται στα δώρα του Προμηθέα για να καταδείξει την εξέλιξη του ανθρώπινου γένους μέσω αυτών. Στην περίπτωση αυτή η προσέγγιση είναι ανθρωποκεντρική. Για τον λόγο αυτό, εξάλλου, δεν αναφέρεται διεξοδικά στην ποινή που του επιβλήθηκε («κλοπής δίκην μετήλθε»), διότι δεν εξυπηρετεί τον τελικό στόχο του (το διδακτόν της πολιτικής αρετής). Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί ότι κοινός τόπος και στα δύο κείμενα είναι το φιλότιμο πνεύμα του Προμηθέα και η πολύτιμη αρωγή του προς τον άνθρωπο μέσω των δώρων του.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Εγώ μπορεί να είμαι απλός πολίτης, ξέρω όμως ότι καταρχάς καλύτερα να μάθει κανείς το σωστό με βάση την ίδια τη φύση του, και κατά δεύτερο λόγο να διδαχθεί από όσους γνωρίζουν αληθινά κάτι σωστό και όχι από όσους κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης. Ίσως τα λόγια μου δεν μοιάζουν με των σοφιστών· δεν επιζητώ αυτό.

Γ2. Ο Ξενοφών ασκεί έντονη κριτική εναντίον των σοφιστών. Αρχικά, τους κατηγορεί πως δεν υπάρχει κάποιος που πράγματι να έχει γίνει ενάρετος μέσω των σοφιστών αφού στα συγγράμματά τους δεν γράφουν κάτι ουσιαστικό και βαθύ, αλλά επιφανειακά πράγματα που οδηγούν τους νέους στις εφήμερες απολαύσεις («οὔτε γὰρ ἄνδρα που ἑωράκαμεν ... ἀφ' ὧν τοῖς νέοις αἰ μὲν ἡδοναὶ κεναὶ, ἀρετὴ δ' οὐκ ἔνι»). Αντί να βοηθούν τους νέους να οδηγηθούν στην αρετή τους εμποδίζουν από αυτό. Τους κατηγορεί πως αντί να έχουν στον λόγο τους αποφθέγματα με βάθος που θα οδηγήσουν τους νέους στην αρετή, χρησιμοποιούν ύφος εξεζητημένο («διατρίβειν ... αἷς ἂν παιδεύοιντο οἱ νεώτεροι ἐπ' ἀρετὴν, οὐδαμοῦ»). Τέλος θεωρεί πως κατέχουν την τέχνη της εξαπάτησης και όχι την αληθινή γνώση («δεύτερον παρὰ τῶν ἀληθῶς ἀγαθόν τι ἐπισταμένων μᾶλλον ἢ ὑπὸ τῶν ἐξαπατᾶν τέχνην ἔχόντων»).

Γ3. α) ἄνδρα: ἄνδρας

ὄντιν(α): οὔστινας

γράμματα: γράμμα

ῶν: οὔ

β) ἑωράκαμεν : ἴδωμεν ἐποίησαν: ποιήσωσι(ν) παρέχονται: παράσχωσι(ν)

Γ4. α) εἰ καλῶς ἔχοιεν:Υπόθεση **οὐκ ἂν παιδεύσειε:** Απόδοση

Ο Υποθετικός λόγος δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος

Προσδοκώμενο: Υπόθεση: **ἐὰν καλῶς ἔχωσι**

Απόδοση: **οὐκ παιδεύσει**

β) Η σύνταξη είναι **παθητική**.

Οὗτοι πολλά γεγράφασιν.